

Vigende organisationsgrad

NOTAT

JESPER DUE og JØRGEN STEEN MADSEN

Medlemstallet i de faglige organisationer i Danmark har været svagt vigende fra 1. januar 2008 til 1. januar 2009. I alt er medlemstallet faldet med 10.000 til 1.818.000 medlemmer. Den faglige organisationsgrad er samtidig reduceret med godt en procent til i alt 67,9 pct. per 1. januar 2009. Det er et begrænset tab, men set i forhold til højdepunktet på næsten tre fjerdedele organiserede i 1995 er der tale om en klart vigende tendens.

Tabel 1 Hovedoverorganisationer på lønmodtagersiden 1985-2009 (tal i 1000'er)

	1985	1990	1995	2000	2005	2008	2009
LO ¹	1.119	1.138	1.208	1.167	1.142	1.017	987
FTF	309	325	332	350	361	359	358
AC	74	103	132	150	163	174	133
LH	24	71	75	80	76	76	80
Ideologisk alternative*	13	31	53	68	94	145	153
Uden for hovedorg. ²	161	115	62	55	57	57	107
I alt	1.700	1.783	1.862	1.870	1.893	1.828	1.818
Lønmodtagere og ledige	2.434	2.613	2.547	2.614	2.640	2.649	2.677
Organisationsgrad	69,8%	68,2%	73,1%	71,5%	71,7%	69,0%	67,9%
Eksklusiv alternative	69,3%	67,0%	71,0%	68,9%	68,1%	63,5%	62,2%

Kilder: Statistisk Årbog, Arbejdskraftundersøgelserne, 1.kvartal de udvalgte år. AKU1 og AKU5, Danmarks Statistik, og tal fra LO. Medlemstallene er pr. 1. januar de udvalgte år.

¹ Vedr. LO kan Statistisk Årbogs tal ikke anvendes, da der i modsætning til de øvrige organisationer er tale om bruttotal og ikke netttotal. Siden 2002 offentliggør LO selv årligt det samlede medlemstal og herunder både bruttotallet (aktive og passive medlemmer, dvs pensionister o. lign.) og netttotallet (kontingentbetalende medlemmer). Tallene i tabellen fra 2005 og frem er derfor fra LO's egne opgørelser. For de tidligere år er netttotallet fastsat skønsmæssigt, idet der er regnet med, at 80 pct. af det officielle medlemstal er kontingentbetalende medlemmer. Det svarer nogenlunde til forskellen mellem brutto- og netttotal i LO's egne opgørelser fra de senere år.

² Der er i gruppen "Uden for hovedorganisationerne" enkelte dobbelttællinger i Statistisk Årbog, hvor organisationer både er rubriceret her og under en af hovedorganisationerne. Statistisk Årbog har derfor af gode grunde ikke noget samlet tal over antal organiserede i Danmark. Da det er 'bagatelgrænsen' har vi valgt her at se bort fra disse dobbelttællinger. Vores samlede tal er derfor især for 1995 og 2000 en anelse større end det reelle antal organiserede.

* Organisationer, der ikke alene står uden for hovedorganisationerne, men også opfatter sig som et alternativ til de etablerede fagforbund – såkaldt 'gule' fagforeninger.³

Den bagvedliggende tendens siden midten af 1990'erne er også fortsat i 2008, hvor forbundene under LO har tabt medlemmer, mens det først og fremmest er de ideologisk alternative organisationer – med Kristelig Fagforening og Det Faglige Hus i spidsen – der vokser. LO-forbundenes kontingentbetalende medlemmer er således for første gang i mange årtier faldet til under en million, mens de ideologisk alternative har passeret 150.000. Hvis organisationsgraden måles uden de alternative, der betragtes som en trussel af den etablerede fagbevægelse, nærmer tallet sig nu faretruende de 60 pct. i forhold til højdepunktet på over 70 pct. i 1995.

Hvis de overenskomstbærende organisationers fastholdelse af en høj organisationsgrad kan ses som en forudsætning for opretholdelsen af den danske model med parternes selvregulering af løn- og arbejdsvilkår, kan den fortsatte tendens til faldende medlemstal vurderes som en langsigtet trussel mod aftalesystemet.

AC's tab af medlemmer

En markant ændring siden 1. januar 2008 er, at AC's samlede medlemstal for første gang i mange år er faldet. Det skyldes dog alene, at AC's største medlemsorganisation, Ingeniørforeningen i Danmark (IDA) per 1. januar 2009 har meldt sig ud sammen med den lille landinspektørforening. Det forklarer således også den store stigning i gruppen af øvrige uden for hovedorganisationerne fra 57.000 til 107.000 medlemmer.

Om denne ændring er noget midlertidigt og situationsbestemt eller udtryk for en langsigtet tendens, kan endnu ikke siges. Men det kan fastslås, at der tidligere har været eksempler på, at større organisationer for en kortere periode har forladt deres hovedorganisationsfællesskab. Hvis de to udmeldte organisationer stadig henregnes under akademikerfællesskabet, ville AC per 1. januar 2009 have haft næsten 182.000 medlemmer og dermed have fortsat den mangeårige tendens til voksende medlemskab.

Fordelingen mellem hovedorganisationerne

Det er alene ingeniørernes udmeldelse af AC, der ændret på den procentvise fordeling af fagforeningsmedlemmer mellem hovedorganisationerne fra 2008 til 2009. Hvis ingeniørerne fortsat blev rubriceret under de øvrige akademikerorganisationer, ville AC bevare sin andel.

³ Her er medregnet organisationerne fra Det faglige Hus (dvs. Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen og Fagforeningen Danmark) samt Kristelig Fagforening, men ikke Business Danmark (tidl. Danske Sælgere og Danmarks Aktive Handelsrejsende), der er en branchespecifik organisation, og ikke som eksempelvis De Kristelige kan siges at deltage i en ideologisk kamp mod den traditionelle fagforeningsbevægelse – selv om de måske nok i HK vil se dem som "gule". Danmarks Frie Fagforening fra Aalborg er ikke med i statistikken, da de åbenbart har valgt at undlade at indsende oplysninger til Danmarks Statistik (jf. anmærkning til tabellen i Statistisk Årbog for de udvalgte år).

Tabel 2 Fagforeningsmedlemmer 1985-2008 fordelt på hovedorganisationer
(antal i 1000'er og procent)

	1.1.1985	1.1.1990	1.1.1995	1.1.2000	1.1.2005	1.1.2008	1.1.2009
LO	1.119 66%	1.138 64%	1.208 65%	1.167 62%	1.142 60%	1.017 56%	987 54%
AC	74 4%	103 6%	132 7%	150 8%	163 9%	174 10%	133 7%
FTF	309 18%	325 18%	332 18%	350 19%	361 19%	359 20%	358 20%
LH	24 1%	71 4%	75 4%	80 4%	76 4%	76 4%	80 4%
Ideologisk Alternative	13 1%	31 2%	53 3%	68 4%	94 5%	145 8%	153 8%
Øvrige uden for Hovedorganisa- tionerne	161 10%	115 6%	62 3%	55 3%	57 3%	57 3%	107 6%
I alt	1.700 100%	1.783 100%	1.862 100%	1.870 100%	1.893 100%	1.828 101%	1.818 99%

Kilder: Statistisk Årbog, tal fra LO og egne beregninger.

Den langsigtede tendens fra 1985 til 2009 er markant. LO-forbundene er gået fra at dække to tredjedele af de organiserede lønmodtagere til kun at dække godt halvdelen. Samtidig er det først og fremmest AC – og kun i meget begrænset udstrækning FTF – der er gået frem opnået en lidt større andel. Den øvrige del af det, der kan betegnes som den etablerede fagbevægelse har således kun i en vis udstrækning kunnet kompensere LO-organisationernes tab.

Det er således i høj grad de ideologisk alternative organisationer, der har vundet frem. Deres andel er vokset fra 1 pct. til 8 pct. på de knapt 25 år siden 1985. Selvom de stadig repræsenterer mindre end hvert tiende fagforeningsmedlem, er de vokset fra at være et marginalt element til at udgøre en reel trussel mod den etablerede fagbevægelse i almindelighed og LO-forbundene i særdeleshed.

Vedr. de ideologisk alternative

Det er i den første opgørelse – dvs. 1985 – kun Kristelig Fagforening og Kristelig Funktionær-Organisation, der er med. I 1990 er der i alt 4 alternative organisationer: Funktionærkartellet, Tekniker Sammenslutningen, Kristelig Fagforening og Kristelig Funktionær-Organisation.

I 1995 er det de samme organisationer, men her er de første to slået sammen til Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen (de blev siden grundlaget for Det Faglige Hus i Esbjerg). I 2000 er der også sket en fusion i den kristelige familie, så der nu kun er to ”gule” sammenslutninger med: Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen og Kristelig Fagforening.

I 2005 er *Fagforeningen Danmark* (som en del af det Det Faglige Hus i Esbjerg) kommet med i tabellens opgørelse af forbund uden for hovedorganisationerne. Så her har vi ud over denne nye organisation i statistikken stadig *Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen* og *Kristelig Fagforening* med. I en anmærkning til tabellen skrives det, at *Danmarks Frie Fagforening* (der er baseret i Aalborg) ikke er

med, idet organisationen ikke har indberettet sit medlemstal. Det samme skrives i årbøgerne for 2007 og 2008.

Tallene for de ideologisk alternative er derfor næppe overvurderet – snarere tværtimod. I øvrigt er også den gamle Sammenslutning af Firmafunktionærer (der er blevet til Frie Funktionærer) udenfor. I sin tid var SFF med under FTF, mens denne organisation kæmpede med HK om funktionærmedlemmer i den private sektor. Men i sammenhæng med normaliseringen af forbindelserne med FTF og LO røg SFF ud af 'det gode selskab' og må siges at tilhøre den ideologisk alternative gruppe.

Ifølge organisationens hjemmeside er FRIE Funktionærer en fagforening med egen tværfaglig a-kasse, der har ca. 24.000 medlemmer, og som siden 1951 år har kæmpet for organisationsfrihed i Danmark. A-kassen er med i Arbejdsdirektoratets statistik over arbejdsløsheds-kasser (med godt 21.000 medlemmer per. 1. januar 2009), men de er ikke med i den officielle statistik over faglige organisationer. De Esbjerg baserede alternative faglige organisationer, Fagforeningen Danmark og Funktionærkartellet/Teknikersammenslutningen har i øvrigt fælles a-kasse, der hedder Danske Lønmodtageres a-kasse (med et medlemstal per. 1. januar 2009 på godt 62.000).

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er professorer og arbejdsmarkedsforskere ved forskningscenteret FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

FAOS
29.05.09